,,Ateiki atnaujinti mūsų ir mūsų Tautos" Adelė Dirsytė
(1909 m. balandžio 15d. - 1955 m. rugsėjo 26 d.)

Ateitininkų federacijos tarybos vicepirmininko Liutauro Serapino
pranešimas Dievo tarnaitės Adelės Dirsytė gimimo šimtmečio minėjime
Vilnius, Tuskulėnų kankinių memorialas.
2009 m. balandžio 25 d.

Pasakojimą apie ateitininkę Adelę norėčiau pradėti ta diena, kai ji Vilniuje, gyvendama Stefanijos Ladygienės bute, Trakų gatvėje, kur dabar prieš minimą namą yra įsikūrusi katalikiško radijo ,,Mažoji studija", 1946 metų kovo 6-sios naktį buvo sovietų saugumo areštuota kaip nusikaltėlė, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio partizanų rėmėja, sovietų sąjungos išdavikė ir antitarybinė ateitininkė.

Nuo šios lemtingos nakties prasidėjo visai kitoks ateitininkės, mokytojos Adelės gyvenimas. Gyvenimas, kuris mus mažai suprantamas ir žinomas. Gyvenimas paniro į komunistų valdžios melo ir machinacijų parengtą košmarą Lietuvoje.

Melas ir iškreiptų faktų, bei įvykių vertinimo, jų pateikimo ir skelbimo netiesa kaip šešėlis sekiojo Dirsytės veiklą ir gyvenimą iki pat mums mažai žinomo jos mirties fakto Chabarovsko krašte.

*

Jau nuo pat pirmųjų arešto dienų saugumo kalėjime matome tuometinės MGB veiklos pinklių ir melo sistemos pritaikymą kuriant Adelės Dirsytės ir kitų su ja susietų asmenų baudžiamąją bylą.

Adelės byla perpildyta falsifikavimo ir melo pavyzdžiais. Melas nuo pat pirmos arešto dienos: ji buvo suimta kovo 6 naktį, o nutarimas suimti buvo pasirašytas tik kovo 15 dieną. Orderis suėmimui išduotas dar vėliau, kovo 18 d.

Dvylika dienų Adelė saugumo rūsiuose buvo laikoma su ,,vilko" bilietu. Kaip su ja buvo tuomet elgiamasi, ką ji valgė, kur miegojo-viskas liko paslaptyje. Arešto anketa užpildyta tik kovo 8 d. Buto kratos orderis surašytas kovo 14 d., o turtas aprašytas kovo 26 d. Kratos metu paimtų dokumentų sunaikinimo aktas surašytas liepos 10 d.

Pirmasis tardymas Adelei atliktas tik kovo 14 d., praėjus 9 dienoms po arešto. Antras tardymas atliktas jau tą pačią 14 naktį. Trečias tardymas - dar po 4 dienų vykdytas naktį. Ketvirtas tardymas jau kitą naktį, kovo 19. Penktas- kovo 20, šeštas- kovo 22 naktimis. Septintas – po 4 dienų, kovo 26 naktį. Aštuntas ir devintas tardymai - kovo 29 naktį. Dešimtas – po pusės mėnesio, balandžio 15 d. O sekantis, jau tik po mėnesio, gegužės 10 d. ir taip toliau. Tardymai tęsėsi 8 mėnesius. Šiandien šie faktai atrodo kaip akibrokštas, ar tiesiog nesusipratimas. Deja tuo metu tai buvo veikianti ,,teisingumo" sistema.

Iš tardymų ir akistatų protokolų žinome, kad Adelė kartu su kitais lietuviais inteligentais buvojo susirinkimuose, kuriuose dalyvaudavo ir gerai žinomas LLKS partizanų išdavikas ir provokatorius Juozas Markulis. Jis buvo atvestas ir akistatom su Adele Dirsyte. Iš to galime daryti išvadą, kad ši byla ir areštai buvo gerai organizuota provokaciją prieš nekaltus asmenis

Kaltinimo išvadoje (tardymo bylos Nr. 7076) Adelė buvo kaltinama už dalyvavimą antisovietinėje Ateitininkų organizacijoje ir nuteista pagal RTFSR BK 58 p. 1 ,,a" ir 58

p. 11 straipsnį, kartu su kitais 9 suimtaisiais: ateitininku Juozu Brazausku, Matu Banioniu, Antanu Milišausku, Jonu Jasilioniu, Zigmu Novicku, Pranu Grinskiu, Petru Lapieniu, Karolina Čepeliene-Beikšaite ir Stefanija Ladygiene.

Šiandien jau žinome, iš istorikų ir Genocido ir rezistencijos fondo atliktų tyrimų, kad komunistų saugumo darbuotojai specialiai net dirbtinai jungdavo suimtųjų bylas į kupetas, nes už nusikaltėlių gaujos išaiškinimą ir likvidavimą būdavo skiriamos gerokai didesnės premijos nei už vieno asmens sunaikinimą. Sovietinio saugumo falsifikavimo mechanizmas buvo paveikęs ne vien aukų likimą ir bylas, bet ir pačių saugumiečių santykius.

Iš Adelės Dirsytės tardymo metodikos matome, kad saugumiečiams mažai rūpėjo tikroji tiesa ir faktai, kuriuos gal ir galėjo laikyti paslaptyje ateitininkė. Daugiau rūpėjo vykdyti planinius veiksmus ir siekti kuo daugiau prigaudyti taip vadinamų Rusijos bolševizmo priešų. Neatsižvelgiant į jokius faktus buvo siekiama iš areštuotų aukų padaryti nusikaltėlius, o ne siekti ar ieškoti kokios nors bent aguonos grūdelio dydžiu panašios į tiesą žinios.

Stebina tas metodinis falsifikavimo mechanizmas ir po juo uždengtas, paslėptas, tikrai nusikalstamas saugumo tardytojų sadizmas, kankinant niekuo nekaltas aukas, ar net jas iškrypėliškai fiziškai ir psichologiškai išnaudojant. Iki šiol pasaulį stebina sovietinės moralės ir logikos ,,perlai", kuriant taip vadinamą sovietinę demokratiją.

Stebėtina ir tai, kad peržiūrint Adelės Dirsytės tardymo protokolus, galime rasti jog tardymo protokolų apimtis dažnai siekia tik vieną puslapį, arba net pusę puslapio, o tardymo eiga nurodyta vykus 5, ar 6 nakties valandas. Stebina ir tai, kad šiuose protokoluose surašyti tekstai kartais panašūs į rusų kalba pasakytus ir išverstus pokalbius, ir tai priskiriama aukai. Taip tardymo dokumentuose yra atsiradę tikrai įtartini Adelės posakiai, kaip: ,,Antisovietinė ateitininkų organizacija", ,,antisovietinis, šmeižikiškas straipsnis", ,,šmeižikiška paskaita', ,,šmeižiau komunistus" ir t. t. Arba prisipažinimai apie tai, kad nepriklausomos Lietuvos metais ji išdavė sovietų valdžią, kurios tuo metu Lietuvoje ir nebuvo.

Galimi tik du šio juridinio šlamšto teisingi įvertinimai: arba tardymo protokolus kūrė patys tardytojai, laisvu laiku, arba tardomos aukos, patyrusios psichologinį ir fizinį smurtą, buvo priverčiamos pasirašyti po bet kokių nesąmonių prirašytais lapais.

Sunku patikėti, kad aukštąjį filosofijos mokslą baigusi ir ilgą laiką dirbusi mokytoja, lektore ir žurnalų redaktore, Adelė Dirsytė galėjo taip jau laisva valia nusikalbėti tardymo metu ir kalbėti net rusišku slengu.

Arba atvirai sakant, galime tik įsivaizduoti kas buvo daroma su auka saugumo tardymo kameroje per tas ilgas nakties valandas.

*

Šioje vietoje noriu nutraukti pasakojimą apie Adelės ir kitų šios byloje kaltintų asmenų bylos tiesos falsifikavimą, nes jo negalėtume išbaigti ir dešimtis valandų studijuodami.

Arešto metu, Adelė Dirsytė baigė dar vieną ,,aukštąją" mokyklą, kurios pamokos buvo išmoktos stulbinamai puikiai. Iš paprastos kaime augusios merginos, eilinės ateitininkės, kuri prieškario Kaune dirbo paprastus ir ne itin atsakingus darbus, neužėmė jokių svarbių postų politikoje ar akademinėje bendruomenėje, nesiekė karjeros, ir nelakstė paskui kavalierius, sovietų rankomis buvo pastatyta į veiklos kelią puiki mokytoja, jaunimo auklėtoja ir kapelionė, tikra diakonė, sovietinių lagerių sąlygoms.

Iš Adelės Dirsytės istorijos akivaizdžiai matome kaip auga tikri Tautos piliečiai. Galime ne tik teoriškai, bet ir praktiškai patirti, kad norint tapti tikru tautą vedančiu,

auginančiu ar ugdančiu asmeniu neužtenka vien gerą socialinę padėtį užimti, baigti studijas gerais pažymiais, ar turėti turtingus tėvelius, kurie tuos mokslus apmokėtų.

Reikia kažko daugiau.

O būtent to, ko neturėjo 1940 metų Lietuvos prezidentas ir valstybės ministrai. Daugelis gerai paruoštų karininkų pabėgo į kitas šalis ir net į okupanto pasiūlytą tarnybą, kaip ir dauguma valstybės tarnautojų bei vadovų. O kas susilaikė nuo bėgimo- tapo bolševikų kraugeriškos puotos aukomis. Tauta buvo nuginkluota, kariuomenė paleista, kraštas užgrobtas ir beginkliai žmonės palikti likimo valiai. Tik viešos išdavystės pasekmėje Lietuvos piliečiai tapo lengvai sunaikinamomis aukomis priešo kariuomenei. Net marionetinė lietuviška komunistų valdžia nesugebėjo apsaugoti savo giminių, nekalbant jau apie eilinius piliečius.

Va, tokiomis sąlygomis ir pasirodė tie tikrieji Tėvynės ir Tautos architektai, gynėjai, tikėjimo nešėjai, vilties saugotojai ir perdavėjai ateities kartoms.

Adelės Dirsytės, jau ne moteriško žurnalo ir ateitininkių būrelio sekretorės, eilinės antrojo plano veikėjos paveikslas pradeda ryškėti kaip kometos spindesys okupacijos naktyje. Adelė Dirsytė - lageriuose gyvenančių mergaičių mokytoja ir vadovė. Tai visai naujas žmogus, žinantis gyvenimo vertės dėsnius, turintis patirtį ir matantis išduotos valstybės, bei naikinamos Tautos genocido ir nužmoginimo pasekmes.

Dar viena aukštoji gyvenimo mokykla, kurią baigė Adelė buvo Vorkutos, Šiaurės Uralo, Sibiro, Kolymos, Magadano, Irkutsko srities miškų ir geležinkelių vergų- kalinių akademija.

Ji tapo profesionali kalinė. Ir kalėjimų sąlygose atsiskleidė jos tvirčiausios ir oriausios katalikės lietuvės asmeninės savybės. Visa gauta mokslo, katalikų bažnyčios, ateitininkų ir pedagoginė patirtis, minimaliomis ir skurdžiausiomis lagerių sąlygomis Adelei suteikė dvasinių jėgų gelbėti kalinių sielas ir kūnus. Ji buvo autoritetas ir dvasinis vadovas. Tai mums šiandien liudija Domo Akstino išleista Adelės laiškų rinktinė ,,Jūs manieji" ir Mindaugo Bloznelio sudaryta knyga ,,Adelė Dirsytė: gyvenimas ir darbai".

Tai bene vieninteliai šaltiniai, šalia kartu kalėjusių Adelės draugių atsiminimų ir Kęstučio Trimako parengtų straipsnių, kuriais remdamiesi mes šiandien galime žinoti tiesą. Lietuvos okupacija sunaikino laisvą tautą, bet ne laisvas asmenybes, ar tiesą apie jas. Mokytoja Dirsytė buvo sunaikinta, nužudyta sovietinėje lagerių vergijoje. Nužudyta, bet nepaversta verge, prisitaikėle, kolaborante ar išdavike. Dėl dvasinės ir tikėjimo jėgos akivaizdybės ji buvo tikslingai net lageriuose persekiojama, kankinama ir statoma į išskirtinai sunkias sąlygas.

Ir ji nepalūžo. Nors buvo laužoma fiziniu ir psichologiniu smurtu, karceriais, badu ir kitais nužmoginimo eksperimentais. Kaip apie ją, jos gyvenimą lageriuose, pasakojo jos globotinės: Elena Valiukėnaitė-Budrienė, Danutė Ulozaitė-Lašinskienė, Kazimiera Šulskytė-Dambrauskienė, Aldona Šaukevičiūtė-Grinienė, Aldona Steponaitienė-Draugvilienė ir daugybės kitų, ji kėlė didesnes naštas nei kitos barakų mergaitės. Ji tramdė neviltį ne vien savyje, ugdė dorybes ir mokė krikščioniškos moralės atsidūrusius vaikelius už bedievių parengto ,,devintojo" nuopuolio rato.

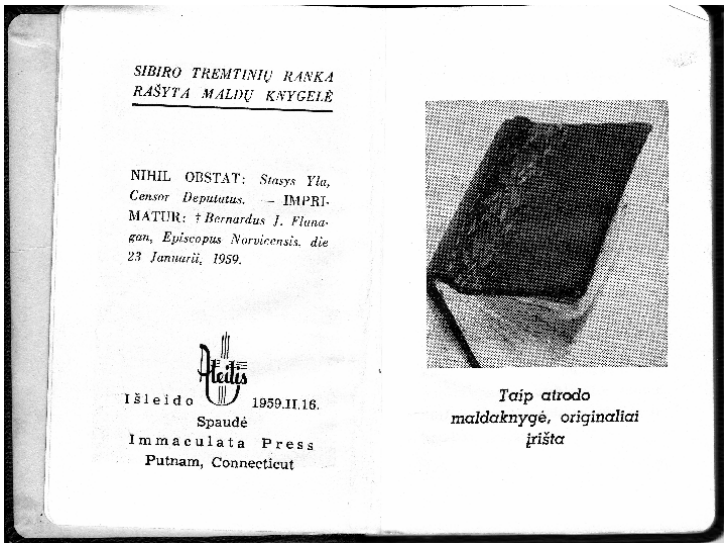
Adelė mokė mergaites kalines dvasinio susikaupimo, religinių tautinių tradicijų ir gyvenimo praktikos, specifinėse sąlygose. Padėdavo rengti tautines ir religines šventę, pamaldas, susikaupimo rekolekcijas. Gelbėjo joms darant sprendimus ir ieškant atsakymų į žiaurius egzistencinius klausimus, kurių akivaizdoje ne vienas kalinys palūžo, atsisakė savo orumo ir žuvo, atsiduodamas žemiausiems instinktams.

Daugelis mokytojos Adelės sustiprintų merginų nešė viltį ir kitiems lagerių etapuose sutiktiems žmonėms. Daugelis jos mokinių nežuvo.

*

Mes turime nedidelį ateitininkės Adelės palikimą. Jos laiškus ir dvi maldaknyges:

Pirmąją sudarytą 1950 m. **-„Viešpatie prikelk mano tautą”.** Ir antrąją - 1953 metais, lageryje pasitinkant Vasario 16 šventę bei Lietuvos 35 nepriklausomybės sukaktį, parengtą - **„Marija, gelbėk mus”.**

SIBIRO TREMTINIŲ RANKA RAŠYTA MALDŲ KNYGELĖ

NIHIL OBSTAT: *Stasys Yla, Censor Deputatus.* – IMPRIMATUR: † *Bernardus J. Flunagan, Episcopus Norvicensis, die 23 Januarii, 1959.*

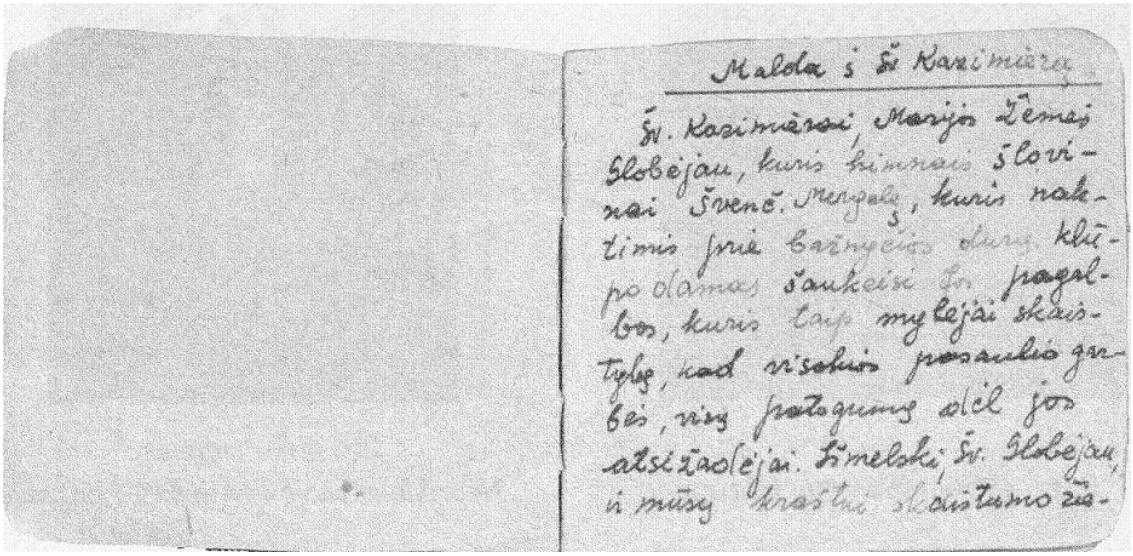
Išleido Aidas 1959.II.16.
Spaudė
Immaculata Press
Putnam, Connecticut

Taip atrodo maldaknygė, originaliai įrišta

Pirmoji maldaknygė nėra jos asmeninis kūrinys, nors daugelis maldų yra Adelės. Ne visos autorės žinomos. Rožančiaus maldas šiai maldaknygei parašė Lionytė Eimontaitė. Bet tuo ir svarbi bei reikšminga ši palikimo dalis, kad šis Adelės darbas yra ne vien asmeniškas, o radęs prasmingą ir neišdildomą pritarimą jos bendražygių širdyse. Ji parašyta ,,Berlag’ specialiajame lageryje 1950 metais, buvo platinama ir kituose kalinių barakuose, lageriuose.

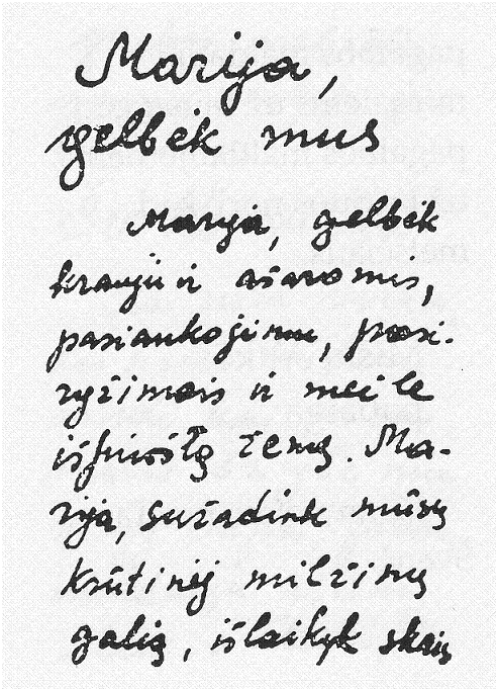
Gal buvo ir daugiau panašių maldaknygių, kas žino?

Į ją buvo papildomai įrašomos ir kitų kalinių maldos, dvasiniai atsidūsėjimai ir išpažinimo credo. Tokia bendruomeninė kalinių kūryba maldaknygę padaro ypač vertinga. Daugelį metų taip ir buvo vadinamos šios maldaknygės: ,,Sibiro tremtinių maldaknygė”.

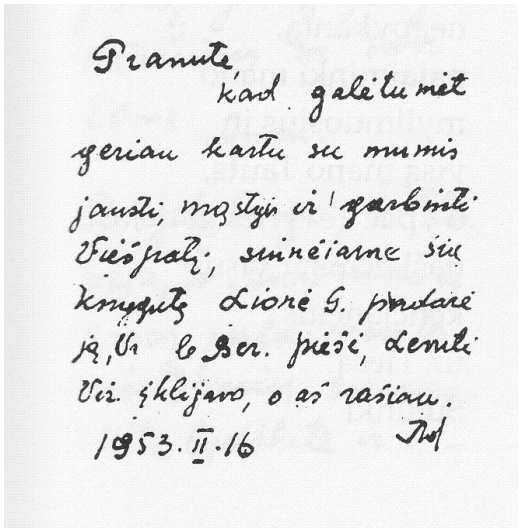
Malda į Šv. Kazimierą

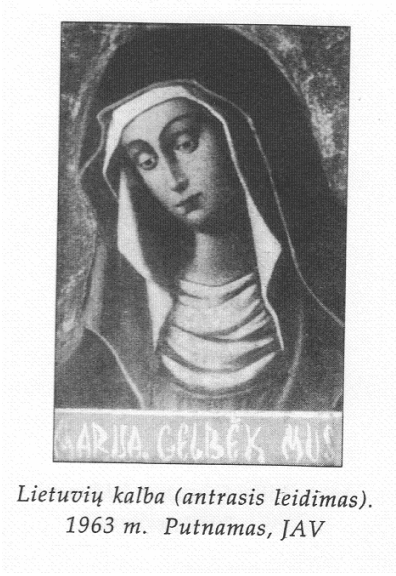
Šv. Kazimierai, Marijos Sūnaus Globėjau, kuris himnais šlovinai Švenč. Mergelę, kuris nakties metu prie Sužynėjos durų klūpodamas šaukeisi Jos pagalbos, kuris taip myléjai skaistybę, kad visokios pasaulio gerbės, visų pataikumų atsižadėjai. Šimelskis Šv. Globėjau, ir mūsų krašto skaistumo žiū-

Marija, gelbėk mus

Marija, gelbėk [illegible] ir asaromis, pasiaukojimu, prisi- [illegible] ir meile išpirktą žemę. Ma- rija, sužadink mūsų [illegible] meilės galią, išlaikyk skaid

Antroji maldaknygė - **„Marija gelbėk mus”** yra priskiriama tik Adelės autorystei, kuriai tuomet talkino: Leonora Grigalavičiūtė, Valė Bernatavičiūtė, Levutė Vizbaraitė ir Pranutė Čebelytė, įrišdamos, išpiešdamos, suklijuodamos.

Pranute, kad galėtumėt geriau kartu su mumis jausti, mąstyti ir garbinti Viešpatį, siunčiame šią knygutę. Dirbo S. padarė 1, Vl. ir Ber. prieš, Demikė Vit. įklijavo, o aš rašiau. 1953. II. 16

Lietuvių kalba (antrasis leidimas). 1963 m. Putnamas, JAV

Šią maldaknygę, kunigo, Šiaurės Amerikos ateitininkų dvasios tėvo, profesoriaus Kęstučio Trimako ir Šiaurės Amerikos ateitininkų bei Putnamio seserų vienuolyno dėka jau 1959 m. galėjo perskaityti viso pasaulio tikintieji. Per 50 metų ji buvo išleista į daugiau nei dešimt pasaulio kalbų. Septyni katalikų bažnyčios kardinolai ir vienas arkivyskupas parašė ganytojiškus paraginimus ir palinkėjimus Sibiro maldaknygės skaitytojams.

Tai nuostabus pavyzdys kaip galima ir reikia pasipriešinti nevilčiai ir mirčiai, dvasiniu aktyvumu, amžinųjų tikėjimo vertybių gynimu ir tikėjimu grindžiamos vilties suteikimu savo aplinkai, draugams, artimiesiems ir net priešams, nežiūrint į jokius laikinus ar nelaikinus sunkumus.

Ir šiandien dar nevėlu atnaujinti Tėvynę, prikelti žmones gyvenimui tiesoje. Susitelkti ir išdrįsti priimti tikrovę krikščioniškai, kūrybiškai ir šeimyniškai.

Šiandien mūsų tauta gyvena dar sunkesnius laikus nei praėjusiame karų amžiuje. Kai fizinio patogumo troškulys užvaldo vis daugiau žmonių, paversdamas juos vien nevilties ir medžiaginių turtų vergais. Sukausto sielas biznio retežiais nematomuose godulio, svaigalų ir aistrų gulaguose. Tikėjimas gyvas išlieka tik nedaugelio gyvenime.

Dvasia pūva gyvuose kūnuose, patogiai įsitaisiusiuose prie televizorių ekranų ir bankų bei biržų maklerių suvestinių.

Šiandien Tautos dvasinių kančių mastas yra neregėtai išaugęs, o savisaugos receptoriai atbukę ar užmigdyti alkoholio, narkotikų, rutinos, melo ideologijų.

Adelės Dirsytės gyvenimo byla – tai geras vaistas nuo nevilties ir pasimetimo gyvenimo keliuose. Vaistas nuo visokių krizių ir baimių. Jos kentėta kova dėl vilties išsaugojimo pasiekė mus. Tai stebuklas, nes tai istorija apie eilinę mergaitę, paprastą mokytoją, tylią draugę, kuklią seserį, mylinčią ir tikinčią lietuvaitę, labai stiprią asmenybę, kuri savo mieste ir kaime buvo nematoma. Nematoma išskirtinai, nes tokių asmenybių buvimas šalia mūsų, su mumis, ir yra Dievo meilės ir artumos ženklas net šiandien.

„... Sužadinkime nemirštamų Gėrio troškimų...”(plg. Malda į Kristų Karalių). Šiandien mes švenčiame, mums šviečia saulė, mums spaudžia rankas draugai, čia, stovint ant Tuskulėnų Lietuvos didvyrių kapų žemės. Bet nelyginamai daugiau jaučiame svorį ir suspaudimą širdyse, iš džiaugsmo, dėl amžinos Dievo meilės ir vilties dovanos, atneštos iki šiandien mums Sibiro maldaknygių autorių ir maldininkų.

Už gyvenimo ir tikėjimo viltį šiandien dėkojame tau, Adele.